

RUHIY POKLANISH

Ashiraliyeva Nilufar Anvarjon qizi
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat
o'zbek tili va adabiyoti universitrtining
tarjima nazariyasi va amaliyoti
fakulteti 4-bosqich talabasi.
anvarjonovnanilufar@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Lev Tolstoyning falsafiy-psixologik mazmunga ega bo'lgan "Sergiy ota" qissasi tahlil qilinadi. Asarda insonning ma'naviy kamolotga erishish yo'lidagi ruhiy iztiroblari, tashqi dindorlik va ichki e'tiqod o'rtasidagi ziddiyatlar, nafs bilan kurash hamda haqiqiy poklanish masalalari yoritilgan. Maqolada bosh qahramon Stepan Kasatskiyning dunyoviy hayotdan riyozat sari, so'ng esa xalq ichiga qaytish orqali ruhiy yetuklikka erishish jarayoni ilmiy-nazariy jihatdan ochib beriladi. Tolstoy qarashlarida axloqiy poklanish va insonparvarlik g'oyalari badiiy ifoda vositasida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: *ruhiy poklanish, e'tiqod, riyozat, nafs, axloqiy kamolot, ichki ozodlik, Lev Tolstoy.*

Lev Tolstoy jahon adabiyotida inson ruhiyati, axloq va e'tiqod masalalarini yuksak badiiy darajada yoritgan yozuvchi sifatida tanilgan. Uning kechki davr ijodida diniy-falsafiy qarashlar markaziy o'rin egallaydi. "Sergiy ota" qissasi ana shu izlanishlarning mahsuli bo'lib, insonning tashqi hayotdagi muvaffaqiyatlardan voz kechib, ichki ma'naviy kamolot sari intilish yo'lini tasvirlaydi. Mazkur maqolaning maqsadi — "Sergiy ota" asari misolida ruhiy poklanish tushunchasining badiiy talqinini ochib berish, qahramon ruhiyatidagi evolyutsiyani ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat.

"Sergiy ota" qissasi Tolstoyning diniy inqiroz va ruhiy izlanishlar davrida yozilgan. Bu davrda yozuvchi rasmiy cherkov aqidalarini tanqid qilib, insonning ichki e'tiqodi va axloqiy mas'uliyatiga alohida urg'u beradi. Asarda ham ana shu qarashlar

badiiy obrazlar orqali ifodalangan. Tolstoy uchun haqiqiy e'tiqod — bu marosimlar majmui emas, balki insonning vijdoni, halolligi va boshqalarga xizmat qilishidir. Ushbu g'oya Sergiy ota obrazi orqali izchil ochib boriladi. Asar boshida Stepan Kasatskiy g'ururli, shuhratparast va mukammallikka intiluvchi shaxs sifatida tasvirlanadi. Uning hayotdagi asosiy maqsadi — jamiyatda yuqori mavqega erishishdir. Biroq shaxsiy hayotidagi ruhiy zarba uni butunlay boshqa yo'lni tanlashga majbur qiladi. Monastir hayoti Kasatskiy uchun tashqi jihatdan poklanish vositasi bo'lib ko'rinsa-da, aslida bu davr uning ichki ziddiyatlarini yanada kuchaytiradi. U nafsni yengdim, deb o'ylaydi, ammo kibr va shuhratparastlik boshqa shaklda davom etadi.

Sergiy ota qattiq riyozat, yolg'izlik va jismoniy azoblar orqali o'zini poklashga urinadi. Tolstoy bu jarayonni tanqidiy ruhda tasvirlaydi. Chunki riyozat tashqi ko'rinishda taqvodorlikni bildirsa-da, ichki poklikni kafolatlamaydi. Ayol bilan bog'liq sahna qahramonning ruhiy zaifligini ochib beradi. Bu epizod orqali yozuvchi inson nafsini faqat jismoniy cheklovlar bilan yengib bo'lmasligini ta'kidlaydi.

Asar yakunida Sergiy ota monastirdan voz kechib, oddiy xalq orasida yashashni tanlaydi. U endi o'zini muqaddas sifatida ko'rsatishga urinmaydi. Uning nazarida haqiqiy poklanish — kamtarlik, mehnat va odamlarga foyda keltirishda namoyon bo'ladi. Tolstoy ushbu xulosa orqali insonni jamiyatdan uzilib emas, balki jamiyat ichida yashab, axloqiy yetuklikka erishishga chaqiradi.

"Sergiy ota" asari bugungi zamonaviy jamiyat uchun ham muhim ahamiyatga ega. Unda ko'tarilgan ma'naviy inqiroz, rasmiyatchilik va soxta e'tiqod masalalari hozirgi davrda ham dolzarbligini yo'qotmagan. Asar o'quvchini o'z ruhiy holatini tahlil qilishga, hayot mazmuni haqida chuqur mushohada yuritishga undaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Lev Tolstoyning "Sergiy ota" qissasi inson ruhiy poklanishining murakkab va uzluksiz jarayon ekanini badiiy jihatdan asoslab beradi. Sergiy ota obrazi orqali yozuvchi tashqi dindorlik va ichki e'tiqod o'rtasidagi farqni

ochib, haqiqiy axloqiy kamolot insonning qalbida va amaliy faoliyatida namoyon bo'lishini ta'kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tolstoy L. N. Sergiy ota. — Moskva: Xudozhestvennaya literatura.
2. Tolstoy L. N. Iqornoma. — Moskva.
3. G'afurov I. Jahon adabiyoti tarixi. — Toshkent.
4. Karimov B. Adabiy tahlil asoslari. — Toshkent.